

галузі потребує системних зусиль з боку держави, наукової спільноти та безпосередньо педагогів-практиків.

Список використаних джерел

1. Бацуровська І.В. Цифрові технології у вищій освіті: методичний аспект // Педагогіка вищої школи. 2022. № 3. С. 45–52.
2. Бориско Н.Ф. Само- і взаємонавчання іноземних мов як основа комунікативної компетентності. Київ: Інкос, 2000. 248 с.
3. Рада Європи. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Кембридж: Cambridge University Press, 2001. URL: <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages> (дата звернення: 22.02.2026).
4. Кучай Т.П. Змішане навчання у ЗВО: технологічний і методичний виміри // Нова педагогічна думка. 2023. № 1. С. 78–85.
5. Мацько Л.І. Українська мова в освітньому просторі: виклики сьогодення // Мовознавство. 2023. № 2. С. 12–21.
6. Моруга К., Лимар Л. Активізація пізнавальної діяльності студентів при вивченні іноземних мов у немовному вищому навчальному закладі // Наукові записки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія: Педагогічні та історичні науки. 2011. Вип. 95. С. 154–159. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/5077> (дата звернення: 02.01.2020).
7. Ніколаєва О.М. Контроль у навчанні іноземної мови: сучасні підходи // Іноземні мови. 2012. № 4. С. 3–12.
8. Тарнопольський О.Б., Кожушко С.П. Методика навчання англійської мови на другому ступені вищої освіти. Київ: Ленвіт, 2004. 256 с.

Подвойська О.В.

кандидат філологічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри німецької мови
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Діденко Н.В.

старший викладач кафедри німецької мови
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ЕВОЛЮЦІЯ КРАЇНОЗНАВЧИХ ПІДХОДІВ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНІЙ МОВИ

Анотація. У пропонованій статті проводиться огляд становлення та еволюції країнознавчих підходів у навчанні іноземним мовам. Особливу увагу зосереджено на принципах та перевагах досліджуваних країнознавчих підходів у викладанні німецької мови як іноземної. Зокрема проводиться аналіз використання фактологічного країнознавства як початкового етапу у становленні методики, комунікативного підходу як перехідного у реформуванні цілей навчання іноземній мові, міжкультурного підходу як способу ефективної комунікації різних культур, а також дискурсивного підходу як способу формування вмінь «вживатися» у дискурс іншої культури зі збереженням власної ідентичності та сприйняття різних соціальних відмінностей. У статті висновується про важливість інтегративного підходу з відповідним застосуванням всіх країнознавчих підходів.

Ключові слова: країнознавство, країнознавчий підхід, фактологічне країнознавство, комунікативне країнознавство, міжкультурне країнознавство, дискурсивне країнознавство, інтегративний підхід.

Summary. *This article provides an overview of the development and evolution of country studies approaches in foreign language teaching. Particular focus is placed on the principles and advantages of the country studies approaches examined in teaching German as a foreign language. In particular, the article analyses the use of factual country studies as the initial stage in the development of methodology, the communicative approach as a transitional stage in the reformulation of foreign language learning objectives, the intercultural approach as a means of effective communication between different cultures, and the discursive approach as a means of developing the ability to 'fit into' the discourse of another culture while preserving one's own identity and perception of various social differences. The article concludes with the importance of an integrative approach with the appropriate application of all country studies approaches.*

Key words: *country studies, country studies approach, factual country studies, communicative country studies, intercultural country studies, discursive country studies, integrative approach.*

Постановка проблеми. Країнознавчий елемент у навчанні іноземній мові є ключовим для формування *іншомовної комунікативної та міжкультурної компетенції*. Вивчення іноземної мови тільки для знання мови і без усвідомлення її використання у лінгвокультурному аспекті можна порівняти з вивченням просто словника, що веде до формування так званої формальної іншомовної компетентності. Мовні знання передбачають також розуміння культурних реалій, традицій, соціальних норм, економіки, географії, політики та державного устрою країни, мову якої вивчають. Це стає можливим через формування міжкультурної компетентності, яка допомагає уникати комунікативні бар'єри та непорозуміння. Крім того країнознавчий компонент може підвищувати мотивацію вивчення іноземної мови, оскільки знайомство з культурою певного народу через його мову активізує творчу і пошукову діяльність студентів, робить навчальний процес цікавим та емоційно насиченим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження лінгвокраїнознавчої та країнознавчої складової у вивченні іноземної мови, зокрема німецької, постійно стають об'єктом сучасних досліджень та розробок. Впровадження лінгвокраїнознавчої складової у вивчення іноземної мови є предметом розвідок С. Ніколаєвої, В. Гращенкової та С. Сергійної, Л. Приймак, О. Попової та багато інш. Дослідженням та впровадженням країнознавчого аспекту у вивчення німецької мови у Німеччині займаються спеціальні установи та колективи авторів, зокрема Гете-Інститут, впроваджуючи так зване культурно зумовлене вивчення німецької мови, Німецька Академія країнознавства, міжнародні проєкти в рамках dhoeh3 від DAAD, колективи науковців в університетах Єни, Лейпцига та Мюнхена,

а саме проф. К. Альтмайєр (Лейпциг), Г.-Ю. Крумм (Відень), У. Корейк (Білефельд), Р. Лушер, Р. Форнофф та інш.

Виклад основного матеріалу. Метою пропонованої статті є огляд розвитку різних видів країнознавства та їх ролі та місця у навчальному процесі при вивченні німецької мови як іноземної.

За визначенням С. Ніколаєвої, *країнознавство* — це компонент соціокультурної компетентності, що забезпечує засвоєння знань про країну, її культуру, традиції та цінності з метою формування здатності до міжкультурної комунікації [1]. *Лінгвокраїнознавство* — це міждисциплінарний напрям, що поєднує лінгвістику, культурологію та дидактику й досліджує взаємозв'язок мовних одиниць із культурними реаліями народу-носія мови [2].

У методиці виділяють чотири основні підходи до вивчення країнознавства, кожен з яких має специфічні цілі та методи реалізації.

1. *Фактологічне (класичне) країнознавство (Landeskunde)*, призначення якого є надання систематизованих знань про географію, історію, політичний устрій та культуру німецькомовних країн (DACHL). Це так зване експліцитне країнознавство, яке засновується саме на передачі фактів, і лежало в основі розвитку методики країнознавства [3, с. 15]. Фактологічне країнознавство формує базові фонові знання про країну, однак потребує доповнення лінгвокраїнознавчим та міжкультурним підходами для розвитку повноцінної іншомовної комунікативної компетентності. Його використання має враховувати такі особливості:

- подання відповідного матеріалу не має зводитися до набору фактів без глибокого осмислення. Доцільним буде поєднувати факти з інтерактивною діяльністю, наприклад, вивчаючи адміністративний устрій Німеччини, можна запропонувати студентам створити інтерактивну карту «Федеральні землі Німеччини» з короткими доповідями про одну із земель, поєднуючи географічні факти з відомими брендами або туристичними локаціями цієї місцевості тощо.

- урахування мовленнєвої ситуації задля формування комунікативних навичок. Учні мають вміти використовувати інформацію у мовленні.

- можливість стереотипізації.

- використання інтерактивного підходу задля не просто запам'ятовування інформації, а для взаємодії з нею.

Фактологічне країнознавство має бути на занятті з іноземної мови радше додатковим і супроводжуючим елементом, ніж основним. Головною передумовою є надання *актуальної* інформації у вигляді фактів, даних, цифр з географії, історії, соціології, політики, літератури тощо, які, в свою чергу, можуть презентуватися у різній формі: як тексти, таблиці, статистичні дані, діаграми і графіки, фото та рисунки.

2. *Комунікативне країнознавство* орієнтоване на поєднання інформаційної складової та формуванні практичних навичок. Його мета полягає у розумінні повсякденних культурних феноменів та явищ для забезпечення успішності комунікації [3, с. 27]. Комунікативна дидактика стала у сімдесятих роках минулого століття рушійною силою у переорієнтації організації та цілей навчання іноземній мові. Країнознавство в комунікативному підході концептуально орієнтоване як на інформацію, так і на дію.

Комунікативний країнознавчий підхід орієнтований на формування комунікативної компетентності, що передбачає розуміння повсякденних ситуацій, притаманних певній країні, та відповідної комунікативної поведінки. Більшість сучасних навчальних матеріалів ґрунтується саме на цьому підході, де в комунікативних ситуаціях за допомоги відповідного мовний засобів навчають, як правильно спілкуватися у різних мовленнєвих ситуаціях.

3. *Міжкультурне країнознавство*. Успішна міжкультурна комунікація передбачає разом з мовною коректністю і комунікативною адекватністю також усвідомлення власного та чужого культурного впливу на сприйняття та інтерпретацію міжкультурних ситуацій. Міжкультурне країнознавство має на меті надати студентам можливість краще орієнтуватися в інших культурах [3, с. 44].

Міжкультурне країнознавство у навчанні іноземної мови — це доволі сучасний підхід, у якому знання про країну подаються в порівняльному, діалогічному та комунікативному вимірах, передусім з орієнтацією на взаємодію культур.

Переваги цього підходу вбачаються у:

- формуванні усвідомлення культурних відмінностей, що уможливлює передбачання «культурних пасток» у спілкуванні;
- формуванні міжкультурної комунікативної компетентності, що передбачає не тільки правильне мовлення, а і використання доречних комунікативних стратегій;
- активізації **рефлексії власної культурної ідентичності**, наприклад, у ситуаціях, коли пояснюються власні культурні норми іноземною мовою;
- розвитку критичного мислення та підвищення мотивації до навчання.

Передумовою цього підходу є **високий рівень автентичності**. На заняттях з відповідної тематики **необхідно** використовувати реальні комунікативні ситуації, медіатексти, відео, інтерв'ю, щоб представляти мову не як абстрактну систему, а **живий інструмент соціальної взаємодії**.

Перевагою міжкультурного країнознавства є можливість його використовувати при вивченні будь-яких тем. Наприклад, під час вивчення теми «Tagesablauf» або «Zeitvertrieb» учням можна запропонувати завдання, де вони розглядають питання пунктуальності на конкретному прикладі – запізнення на зустріч у Німеччині та Україні. При цьому обговорюються наслідки та сприйняття цієї події представниками обох культур, а також можливе реагування у такій ситуації.

4. *Дискурсивне країнознавство* – відносно молодий напрям, створений на початку 21-го століття на теоретичних засадах К. Крамш, Ю. Габермаса (теорія комунікативної дії) та працях сучасних європейських методистів, які розглядають мову як соціальну практику і в цьому полягає основна відмінність від міжкультурного підходу.

Дискурсивний підхід вважається на сьогодні більш ефективним для викладання іноземної мови, оскільки дозволяє адаптуватися до культури іншої країни, яка до того ж постійно зазнає змін (зміни урядів, кордонів, соціальних умов тощо), бо в рамках дискурсивного підходу досягається вміння аналізувати саме дискурс. Завдяки цьому серед іншого унеможливлюється виникнення стереотипів, бо навчання відбувається на основі не типових особливостей, а різноманіття

свідомості, сприйняття, соціальних принципів. Саме завдяки дискурсу студенти отримують можливість правильно розуміти підтекст, іронію, натяки та культурні коди співрозмовника, тобто про формування у них соціолінгвістичної компетенції. Крім того пізнаючи культуру, людей, країну в дискурсі, в студентів розвивається здатність бачити світ очима представника іншої культури, що дуже важливо для уникнення конфліктів.

Дискурсивне країнознавство спрямоване на процес. Воно вивчає, як представники певної культури самі створюють свою реальність через тексти, медіа, щоденне спілкування. Це занурення у внутрішній процес того, як функціонує суспільство зі своїми змінами через мову.

Так, наприклад, завданням із застосуванням дискурсивного підходу може бути робота з усунення стереотипів, що створюються німецькими слоганами.

Зміст завдання полягає в аналізі відомих слоганів на предмет виявлення рекламного концепту – радість, сімейні цінності, регіональність, якість тощо, та поясненні мотивів їхнього використання. Питанням для подальшої дискусії може бути: *Який образ «німецького продукту» створюють ці рекламні концепти для світу і для самих німців?*

Висновки. Результати огляду країнознавчих підходів у викладанні іноземної мови дозволяють розглядати їх як еволюцію переходу від фактів до мовлення, від мовлення до формування мовленнєвої поведінки через порівняння, і відповідно до «проживання» культури певної країни через її дискурс. Ці підходи можна також розглядати вже не стільки в аспекті країнознавства, скільки лінгвокраїнознавства, бо перше презентує зміст, а друге – метод вивчення культури та дискурсу країни через її мову, і навпаки. Країнознавство не повинно бути окремим розділом у вивченні іноземної мови, воно має пронизувати всі види мовленнєвої діяльності (читання автентичних текстів, аудіювання, наприклад, оголошень на вокзалі, написання формальних листів, реагування у певних мовленнєвих ситуаціях тощо).

Список використаних джерел

1. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / О.Б. Бігич, Н.Ф. Бориско, Г.Е. Борецька та ін.; за загальн. ред. С.Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.

2. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підручник. Полтава: Довкілля-К, 2008. 712 с.

3. Biechele, Markus, Alicia, Padr. Didaktik der Landeskunde. Fernstudieneinheit 31, Berlin u. a. (Langenscheidt) 2003.

Приходько Н.Г.

старша викладачка кафедри німецької мови

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

KÜNSTLICHE INTELLIGENZ IM FREMDSPRACHENUNTERRICHT: CHANCEN UND RISIKEN

Die rasante Entwicklung der künstlichen Intelligenz (KI) in den letzten Jahren übt einen umfassenden Einfluss auf alle Lebensbereiche aus, insbesondere auf den Bildungs- und Wissenschaftssektor, und schafft Voraussetzungen für dessen Modernisierung. Durch die Förderung von Innovationen im Bereich des personalisierten Lernens sowie der automatisierten Leistungsbewertung stellt sie eine zentrale Komponente des modernen Bildungsprozesses dar. *Im Bildungswesen wird Künstliche Intelligenz als Ansatz fortschrittlicher Algorithmen und Verfahren des maschinellen Lernens definiert, die darauf abzielen, Lernprozesse zu optimieren und individualisierte Bildungslösungen bereitzustellen.*

Die Anwendung von KI-Technologien eröffnet auch im Bereich des Fremdsprachenerwerbs neue Möglichkeiten und trägt zur Steigerung der Lerneffizienz bei. Voraussetzung für deren effektiven Einsatz ist jedoch eine klare Definition der anzustrebenden Lernziele durch die Lehrenden.

Derzeit existiert eine Vielzahl von KI-basierten Tools und Plattformen, die speziell für Bildungszwecke entwickelt wurden. Sie reichen von Assistenzsystemen zur Unterrichtsplanung und adaptiven Übungssystemen bis hin zu Generatoren für Tests und Prüfungen, Feedbacksystemen sowie multimodalen Anwendungen zur Analyse von Texten, Bildern und Videos. Zu den verbreiteten Technologien zählen *ChatGPT, Gemeni, Bard, Claude, LLaMA, NotebookLM*, die in der Lage sind, auf Grundlage von Nutzereingaben Texte zu generieren und Funktionen wie Übersetzung, dialogische Interaktion oder Moderation sprachlicher Aktivitäten zu übernehmen. Konversationsbasierte Systeme wie *Meena* oder *Replika* ermöglichen nahezu realitätsnahe Dialoge und bieten somit Potenziale zur Förderung kommunikativer